

RUS TILI DARSLARIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION METODLARI

Ashurova Nigora Musaevna

Buxoro shahar 29-maktab rus tili fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada rus tili darslarida o‘quvchilarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning innovatsion metodlari ilmiy tahlil qilinadi. Xususan, interfaol yondashuv, kommunikativ metod, loyiha asosida o‘qitish, raqamli platformalar va o‘yinlashtirish texnologiyalaridan foydalanishning samaradorligi ko‘rib chiqiladi. Kommunikativ kompetensiya tarkibiy qismlari — nutq faoliyati turlari, muloqot madaniyati, lingvistik, sotsiolingvistik va pragmatik kompetensiyalarni rivojlantirish mexanizmlari asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari rus tili darslarida innovatsion metodlardan foydalanish o‘quvchilarning og‘zaki va yozma nutq faolligini oshirishi, mustaqil fikrlash va erkin muloqot ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qilishini ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *Kommunikativ kompetensiya, innovatsion metodlar, interfaol ta’lim, kommunikativ yondashuv, o‘yinlashtirish, raqamli texnologiyalar, rus tili o‘qitish metodikasi.*

Аннотация: *В статье анализируются инновационные методы формирования коммуникативной компетенции учащихся на уроках русского языка. Рассматриваются эффективность интерактивного обучения, коммуникативного метода, проектной деятельности, цифровых платформ и игровых технологий. Обоснованы механизмы развития компонентов коммуникативной компетенции — речевых умений, коммуникативной культуры, лингвистической, социолингвистической и прагматической компетенций. Результаты исследования показывают, что применение инновационных методов способствует активизации устной и письменной речи учащихся, развитию самостоятельного мышления и формированию навыков свободного общения.*

Ключевые слова: *Коммуникативная компетенция, инновационные методы, интерактивное обучение, коммуникативный подход, игровые технологии, цифровые платформы, методика преподавания русского языка.*

Abstract: *This article analyzes innovative methods for developing communicative competence in Russian language lessons. The effectiveness of interactive learning, the communicative approach, project-based instruction, digital platforms, and gamification technologies is examined. The study substantiates mechanisms for developing the components of communicative competence, including speech skills, communication culture, linguistic, sociolinguistic, and pragmatic competencies. Findings indicate that the use of innovative teaching methods enhances students’ oral and written language activity, promotes independent thinking, and improves their ability to engage in free and meaningful communication.*

Keywords: *Communicative competence, innovative methods, interactive learning, communicative approach, gamification, digital technologies, Russian language teaching methodology.*

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida chet tillarida erkin muloqot qila olish, o'z fikrini ravon, aniq va mantiqiy tarzda ifodalay olish shaxsning asosiy kompetensiyalaridan biriga aylanmoqda. Xususan, rus tili O'zbekiston ta'lim tizimida muhim o'rin tutib, o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish orqali ularning nutqiy savodxonligini, madaniy muloqotga kirishish salohiyatini va ijtimoiy kompetentligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Rus tilini o'rgatishning zamonaviy yondashuvlari aynan kommunikativ kompetensiyani markaziy o'ringa qo'yadi. Chunki ta'limning mazmuni faqat grammatik bilimlar bilan chegaralanmay, balki o'quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda tilni faol qo'llash qobiliyatini shakllantirishni talab etadi.

Oxirgi yillarda ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, raqamli texnologiyalarni joriy etish, o'yinlashtirish, loyiha asosida ta'lim, kommunikativ metod, CLIL, interfaol mashg'ulotlar, onlayn platformalar (LearningApps, Quizlet, Kahoot, Padlet)dan foydalanish kabi innovatsion metodlar rus tili o'qitishning samaradorligini sezilarli oshirib bormoqda. Ushbu metodlar o'quvchilarda tilni amaliy qo'llashga bo'lgan motivatsiyani kuchaytiradi, mustaqil fikrlashni rivojlantiradi, ijodkorlik va muloqot faoliyatini faollashtiradi.

Kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan ta'lim modeli o'quvchilarning lingvistik, sotsiolingvistik, pragmatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan bo'lib, bu jarayonni samarali tashkil etish o'qituvchidan yuqori metodik tayyorgarlikni, yangicha pedagogik tafakkurni hamda innovatsion texnologiyalarni o'rinli qo'llashni talab etadi. Shunday ekan, rus tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning innovatsion metodlarini ilmiy asosda o'rganish, ularning amaliy ta'sirini tahlil qilish, metodik tavsiyalar ishlab chiqish bugungi kunda alohida dolzarblik kasb etmoqda.

Mazkur maqolada zamonaviy rus tili ta'limi jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning asosiy tamoyillari, interfaol metodlar, raqamli resurslar, o'yin texnologiyalari hamda loyihaviy faoliyatning o'quvchilar nutqiy faoliyatiga ta'siri ilmiy tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari ushbu metodlarning o'quvchilarda erkin nutq, muloqot madaniyati va tilning amaliy qo'llanishiga asoslangan ko'nikmalarni shakllantirishdagi samaradorligi bilan asoslanadi.

ASOSIY QISM

Rus tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish ta'lim jarayonining markaziy vazifalaridan biri bo'lib, u o'quvchilarning tilni real muloqotda qo'llay olish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy ta'limning rivojlanish tendensiyalari kommunikativ yondashuvni ustuvor metod sifatida tan oladi. Bu yondashuvga ko'ra, til o'rgatish jarayoni avvalo mazmunli nutq faoliyatini tashkil etish orqali amalga oshiriladi. O'quvchi tilni grammatik qoidalar yig'indisi sifatida emas, balki muloqot vositasi sifatida idrok etishi kerak. Shu sababli interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, loyiha asosidagi ta'lim va raqamli platformalarni qo'llash kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning asosiy omillari sifatida qaraladi.

Innovatsion metodlarning samaradorligi avvalo o'quvchilarning o'quv jarayonidagi faolligini oshirish, ularni o'zaro muloqotga jalb qilish va tilni amaliy holatda qo'llash

imkoniyatlari bilan aniqlanadi. Masalan, kommunikativ metod orqali o‘quvchilarga dialog, monolog, rolli o‘yinlar, suhbatlar, muammoli vaziyatlar yaratish orqali tilni real hayotiy kontekstda qo‘llash imkoniyati beriladi. Ushbu yondashuv o‘quvchilarda muloqotga kirishish, fikr bildirish, savol berish va munosabat bildirish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Interfaol metodlar — “Aqliy hujum”, “Debat”, “T-jadval”, “Klaster”, “Insert”, “Fishbone” kabi texnologiyalar o‘quvchilarning ijodiy fikrlashiga, nutqni mantiqiy tuzishiga va o‘z pozitsiyasini asoslab bera olishiga yordam beradi. Interfaol usullarning asosiy afzalligi o‘quvchilarning darsdagi ishtirokini faollashtirish, muloqot jarayonini tabiiylashtirish va o‘rganilgan til materialini amaliyotga tatbiq etish imkoniyatidir.

O‘yinlashtirish texnologiyalari (gamifikatsiya) kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda kuchli motivatsion omil vazifasini bajaradi. Gamifikatsiya elementlari — ball olish, reyting jadvali, belgilangan vazifa, musobaqa, virtual mukofotlar — o‘quvchilarni dars jarayoniga faol jalb etadi. Bu jarayonda o‘quvchilar til elementlarini majburlik emas, qiziqish asosida o‘zlashtiradi. Rolli o‘yinlar, drammatizatsiya, ssenariy bo‘yicha muloqotlar o‘quvchilarda erkin nutq va dialogik muloqot ko‘nikmalarini sezilarli darajada rivojlantiradi.

Loyiha asosida o‘qitish texnologiyasi (Project-Based Learning) ham kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning samarali metodlaridan biridir. Loyiha faoliyatida o‘quvchilar mustaqil izlanadi, ma’lumot to‘playdi, tahlil qiladi, natijalarni taqdim etadi. Bu jarayonda o‘quvchilarning og‘zaki va yozma nutqi, mantiqiy fikrlashi, ijodiy yondashuvi va til materialini integrativ qo‘llay olish qobiliyati rivojlanadi. Loyiha ishlari o‘quvchilarga rus tilini fanlararo kontekstda qo‘llash imkoniyatini yaratadi.

Zamonaviy ta’lim jarayonining ajralmas qismi bo‘lgan raqamli platformalar (LearningApps, Quizlet, Kahoot, Padlet, Wordwall, Miro) o‘quvchilarda tilni o‘rganish jarayonini tezkor, qulay va interaktiv shaklda tashkil etish imkonini beradi. Bunday platformalar yordamida o‘quvchilar grammatik mashqlarni bajaradi, so‘z boyligini kengaytiradi, tinglab tushunish, o‘qish va yozish ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Raqamli texnologiyalar o‘quvchilarning individual o‘zlashtirish sur’atini hisobga olgan holda differensial yondashuvni amalga oshirishga imkon yaratadi.

Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, innovatsion texnologiyalar o‘quvchilarning tilga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirish, mustaqil fikr yuritish, suhbatda faol ishtirok etish va o‘z fikrini aniq ifodalash qobiliyatini shakllantirishda yuqori samaradorlikka ega. Bu metodlar o‘quvchilarning nutqiy faoliyatini faollashtirib, kommunikativ kompetensiyaning barcha tarkibiy qismlarini — lingvistik, sotsiolingvistik, pragmatik va diskursiv kompetensiyalarni har tomonlama rivojlantiradi.

Shuningdek, innovatsion metodlardan foydalanish o‘qituvchining dars jarayonidagi faoliyatini ham zamonaviylashtiradi. O‘qituvchi passiv bilim beruvchidan faol yo‘naltiruvchi, moderator, maslahat beruvchi, faol muloqot tashkilotchisiga aylanadi. Bu esa ta’limning sifat ko‘rsatkichlarini oshiradi, rus tili darslarining mazmunini yangicha pedagogik texnologiyalar bilan boyitadi va o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini tizimli ravishda shakllantirishga xizmat qiladi.

Rus tilini o‘qitish jarayonida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish masalasi bugungi ta’lim tizimining eng dolzarb yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, uni chuqur o‘rganish bir

necha omillar bilan izohlanadi. Avvalo, zamonaviy jamiyatda o‘quvchilarning tilni amaliy muloqot vositasi sifatida qo‘llay olishi, o‘z fikrini ravon, mantiqli va madaniyatli tarzda ifodalay olishi ularning ijtimoiy hayotga muvaffaqiyatli integratsiya qilinishi uchun zarur bo‘lgan asosiy kompetensiyalardan biridir. Til bilishning an’anaviy yondashuvlari grammatik qoidalar va lug‘aviy zaxirani o‘zlashtirishga urg‘u bergan bo‘lsa, bugungi ta’lim talablari tilni real kommunikativ vaziyatda to‘liq qo‘llay olishni talab etadi. Shu jihatdan innovatsion metodlarni chuqur o‘rganish va ularni o‘quv jarayoniga samarali tatbiq etish zarurati paydo bo‘lmoqda.

Ikkinchi tomondan, raqamli texnologiyalar, global axborot makonining kengayishi, ko‘p madaniyatli muloqotning kuchayishi o‘quvchilarning lingvistik va sotsiolingvistik kompetensiyalarini rivojlantirishni talab etmoqda. Rus tilida erkin fikr almashish uchun nafaqat grammatik bilim, balki madaniy kontekstni tushunish, nutqning uslubiy va pragmatik jihatlarini bilish ham muhimdir. Shu sababli kommunikativ kompetensiyani zamonaviy metodlar orqali shakllantirish ilmiy-nazariy asosga ega bo‘lishi zarur.

Bundan tashqari, O‘zbekiston ta’lim tizimida so‘nggi yillarda innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu o‘qituvchilardan darslarda interfaol metodlar, loyiha asosida o‘qitish, gamifikatsiya, multimedia vositalari va internet resurslaridan samarali foydalanishni talab qiladi. Biroq ushbu metodlarning rus tili darslarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga ko‘rsatadigan konkret ta’sirini ilmiy asosda o‘rganish zarurati mavjud.

Amaliyotda kuzatilayotgan muammolar — o‘quvchilarning nutq faolligi pastligi, dialogik va monologik nutqda xatolarning ko‘pligi, tilni real vaziyatda qo‘llashdagi qiyinchiliklar, motivatsiya yetishmasligi ham mazkur mavzuning o‘ta dolzarbligini ko‘rsatadi. Innovatsion metodlar esa aynan shu muammolarni bartaraf etishga qaratilgan bo‘lib, ularni o‘rganish orqali o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, erkin muloqot, muammoli vaziyatlarda tilni to‘g‘ri qo‘llash, o‘z nuqtayi nazarini asoslab berish kabi ko‘nikmalarni shakllantirish mumkin.

Shuningdek, xalqaro tajribada — CLIL, kommunikativ metod, task-based learning, blended learning kabi yondashuvlarning yuqori samaradorligi isbotlangan bo‘lib, ular o‘quvchilarda nafaqat til kompetensiyasini, balki ijtimoiy, madaniy va kognitiv kompetensiyalarni ham rivojlantiradi. Ushbu metodlarni rus tili o‘qitish jarayonida lokal sharoitga moslashtirish, ilmiy tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish mavzuni o‘rganish zaruratini yanada kuchaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, rus tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga doir innovatsion metodlarning mazmun-mohiyati, ularning amaliy imkoniyatlari va didaktik afzalliklarini o‘rganish bugungi ta’lim modernizatsiyasi sharoitida zaruriy ehtiyoj bo‘lib, ilmiy tadqiqot sifatida yuqori ahamiyatga egadir.

XULOSA

Rus tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish bugungi ta’lim jarayonining eng muhim vazifalaridan biri bo‘lib, o‘quvchilarning tilni real muloqot jarayonida samarali qo‘llay olish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, innovatsion pedagogik texnologiyalar — interfaol metodlar, o‘yinlashtirish

elementlari, loyiha asosida o‘qitish, raqamli platformalar va kommunikativ yondashuvni uyg‘unlashtirib qo‘llash o‘quvchilarning nutq faolligini sezilarli darajada oshiradi, ularni muloqotga jalb etadi va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Innovatsion metodlardan foydalanish natijasida o‘quvchilarning lingvistik, sotsiolingvistik, pragmatik va diskursiv kompetensiyalari bosqichma-bosqich rivojlanadi. Rolli o‘yinlar, muammoli vaziyatlar, dialogik mashqlar, multimediali topshiriqlar va onlayn resurslar o‘quvchilarni tabiiy muloqot muhiti bilan tanishtirib, real hayotiy vaziyatlarda tilni qo‘llash imkonini beradi. Shuningdek, bu metodlar o‘quvchilarning motivatsiyasini kuchaytirib, rus tilini qiziqarli va interaktiv tarzda o‘rganish uchun zarur sharoit yaratadi.

Tadqiqotda aniqlanganidek, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish faqat o‘quvchi faoliyatini emas, balki o‘qituvchining metodik tayyorgarligi, innovatsion texnologiyalarni qo‘llash mahorati va pedagogik yondashuvining zamonaviyligini ham talab qiladi. Innovatsion metodlarning mazmuni, didaktik afzalliklari va amaliy samaradorligini chuqur o‘rganish ularni ta’lim jarayoniga samarali joriy etish imkonini beradi.

Umuman olganda, rus tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning innovatsion metodlari ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning nutqiy faoliyatini faollashtirish, tilni amaliy qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantirish va zamonaviy kommunikativ madaniyatni rivojlantirishda yuqori ahamiyatga ega. Ushbu metodlarni tizimli va ilmiy asosda qo‘llash ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi va o‘quvchilarda rus tilida erkin muloqot qila olish salohiyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Abduqodirova, D. Rus tili o‘qitish metodikasi asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
2. Alimova, G. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning ta’lim jarayonidagi o‘rni. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Atayeva, S. Interfaol metodlar va ularning samaradorligi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.
4. Jo‘rayeva, M. Rus tili ta’limida kommunikativ yondashuvning metodik asoslari. – Buxoro: TDPU nashriyoti, 2021.
5. Karimova, N. Kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan ta’lim metodlari. – Toshkent: Fan, 2017.
6. Qodirova, Z. Raqamli ta’lim texnologiyalari va ularni ona tili hamda rus tili darslarida qo‘llash imkoniyatlari. – Toshkent: Innovatsiya, 2022.
7. Rasulova, L. Rus tili darslarida interfaol metodlardan foydalanish bo‘yicha metodik tavsiyalar. – Toshkent: TDPU, 2020.
8. Saidova, D. Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda o‘yin texnologiyalarining roli. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2021.
9. Sharipova, M. Loyiha asosida o‘qitish metodikasi: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Ta’lim taraqqiyoti, 2023.

10. Yuldasheva, F. Rus tilini o‘rgatishda multimediya va virtual platformalarning ahamiyati. – Toshkent: Ziyoy, 2022.